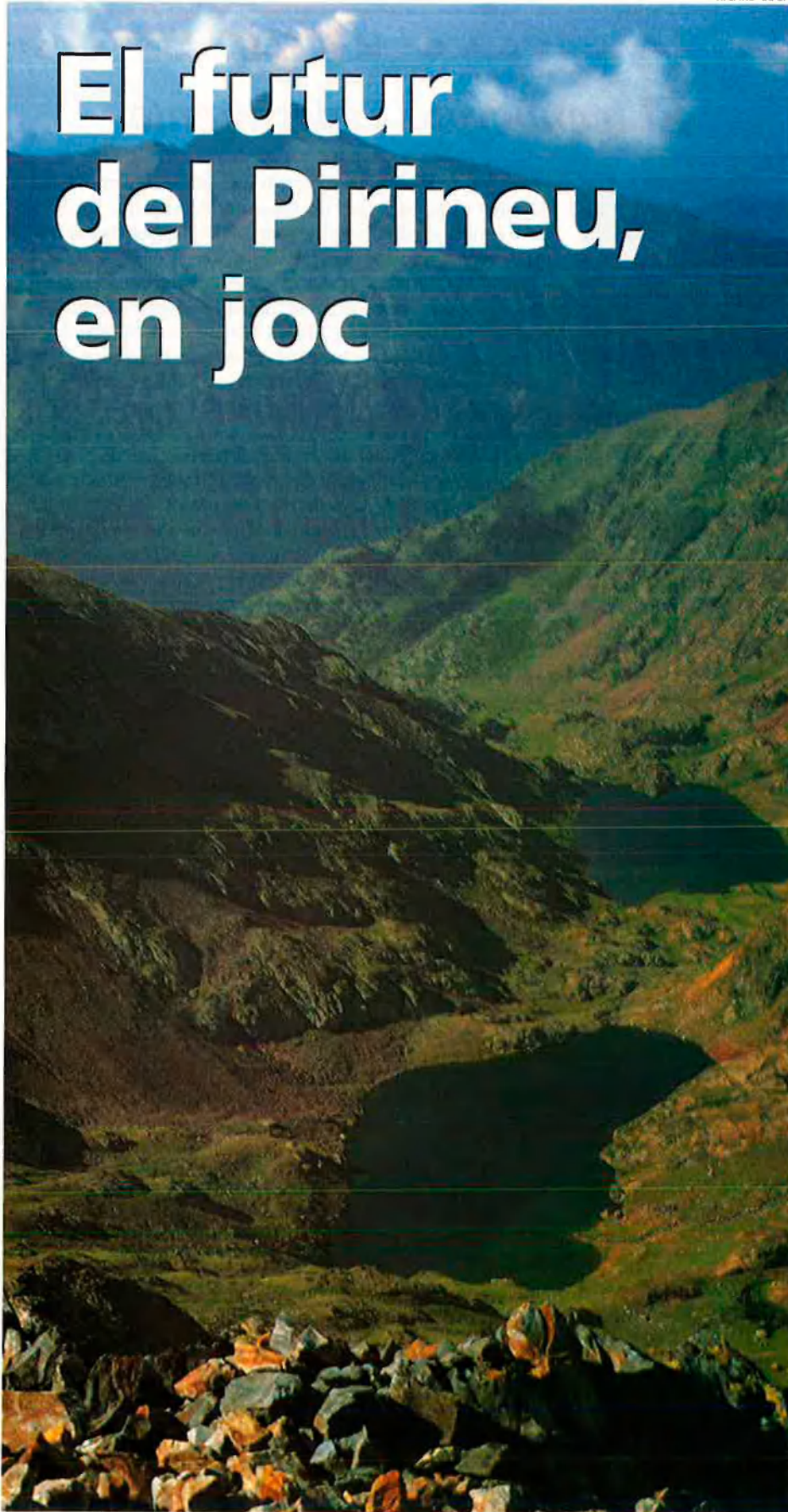

El futur del Pirineu, en joc

La polèmica reintroducció de l'ós al Pirineu ha tornat a posar damunt la taula els models de desenvolupament que estan en joc a la zona. Els punts de vista varien, però tots els implicats coincideixen en la necessitat, com a mínim, de parlar-ne.

Cal ampliar els espais naturals?, cal fer noves pistes d'esquí?, cal promoure les urbanitzacions com a segones residències?, cal insistir en l'agroturisme?, cal posar-hi més ósos?, cal tancar les granges de vaques?, cal promoure els productes artesans?... els interrogants sobre el futur del Pirineu són molts. Tants com les diferències que hi ha en aquesta zona, entre ciutats riques com Viella o Puigcerdà i nuclis com Sarroca, on encara no hi ha arribat la llum.

Cada sector implicat té els seus interessos, però com a mínim, cada cop són més els qui consideren bàsic consensuar uns objectius i estratègies a llarg termini que assegurin el manteniment i desenvolupament de la xarxa humana d'aquestes muntanyes i valls.

Bon exemple d'això són les jornades de debat "Quin futur per al Pirineu?", que es faran a la Seu d'Urgell els dies 15 i 16 de novembre organitzades per l'ajuntament. En el marc d'aquest debat es presentarà el molt esperat Pla Estratègic del Pirineu, una iniciativa que ha elaborat la Generalitat de Catalunya per un mandat del Parlament de l'any 1994 promogut per Joan Ganyet, diputat socialista i alcalde de la Seu.

Tothom es queixa. Fins ara al Pirineu era difícil trobar ningú

que estigués content tal i com van les coses. Quan no és la protecció del medi, és la construcció, l'esquí, les infraestructures, les directrius europees, etc. Tothom té motius de queixa. Els ramaders, per exemple, han vist que la Unió Europea ja tenia un futur destinat per a ells i que els ha assignat unes quotes de producció lletera i càrnia que sovint els han abocat al tancament de les granges i a la venda dels darrers animals que els quedaven. D'altres han provat sort amb una petita producció de productes artesanals, paral·lela a la producció de llet i de carn, i fins i tot alguns s'han atrevit amb la cria de l'estruç.

Hotellers i constructors sovint també han expressat les seves queixes a les limitacions a certes activitats per l'impacte ambiental que produeixen; tot el contrari dels grups ecologistes, que critiquen la poca i fràgil normativa que hi ha sobre la protecció de l'entorn.

En l'únic que coincideixen tots aquests sectors implicats és en la manca d'infraestructures i serveis que pateixen les comarques pirinenques, especialment les d'alta muntanya. Ressentiment per la marginació, que no pobresa, que ara es dirigeix a Barcelona, i adés a Madrid i a Brussel·les.

Ressentiment històric. Però el malestar arrenca de molt enre. Segons el professor d'antropologia de la Universitat de Barcelona Llorenç Prats, la gent del Pirineu estan molt escarmentats per la història recent i tenen la sensació d'haver estat constantment espoliats: "per exemple, al Pallars, als anys 50 van arribar les hidroelèctriques, van aprofitar-se de l'energia dels estanys del Pirineu i després se'n van anar, i amb elles també els diners i la gent que hi treballava. Després els van dir que es dediquessin a la llet, però el 1993 la Unió Europea els diu que el producte és excedentari i els incentiva perquè se'n desfacin".

Els problemes també s'estenen als altres sectors de la zona, però les dificultats per treballar junts

sempre han estat molt nombroses, en bona part pel tradicional fracturament intern de les valls pirinenques.

Així i tot, als anys vuitanta es van arribar a fer alguns estudis estratègics, però amb l'arribada dels Jocs Olímpics i l'explosió de l'esquí la planificació general va quedar arraconada.

Ara de nou tornen a rebrotar diverses iniciatives, d'entre les quals destaca el Pla Estratègic que impulsa el govern català, aquest cop amb una visió general de tot el Pirineu i fent-hi participar tots els sectors de la zona. Abans de les jornades de la Seu, el Pla es presentarà el dia 14 de novembre al Consell General de Muntanya, un ens que es reuneix dos cops l'any i que agrupa els diversos consells comarcals de muntanya.

Després de llegir el Pla, Lourdes Feixa, del departament d'Urbanisme de la Generalitat i un

Oriol Nel·lo: "Els plans només funcionaran si les institucions locals i la societat del territori afectat s'hi impliquen profundament."

dels tècnics que ha treballat en el document, dedueix que darrerament ha canviat molt la situació al Pirineu: "Mentre que abans hi havia moltes mancances, ara aquesta zona s'ha equilibrat bastant amb la resta del territori". Dels diversos aspectes que cal treballar de cara al futur, Feixa apunta el desenvolupament de les telecomunicacions i també la necessitat d'intensificar els mecanismes de control de les noves urbanitzacions, tot superant les pressions dels constructors.

Una altra iniciativa en aquest sentit organitzador són les Bases

per al Pla Estratègic de l'Alt Pirineu Català –de la Cerdanya a la Vall d'Aran–, impulsades per l'Ajuntament de la Seu d'Urgell i un conjunt d'institucions. El geògraf Oriol Nel·lo, coordinador d'aquestes Bases i director de l'Institut d'Estudis Metropolitans, assegura que aquestes iniciatives són molt importants, però recorda que "només funcionaran bé si les institucions locals i la societat del territori afectat s'hi impliquen profundament". "El Pirineu –diu Nel·lo– viu un moment d'evolució notable, amb símptomes esperançadors com l'aturada del despoblament, menors mancances en infraestructures i serveis, i un cert creixement en la renda, especialment a comarques com la Cerdanya o la Vall d'Aran". Tot i aquests factors positius, Nel·lo també adverteix que la represa demogràfica no és homogènia a tot el Pirineu, i que està concentrada al fons de les valls, i no pas a les capçaleres. A més, també alerta que l'economia ha crescut bàsicament gràcies a una especialització sectorial en el turisme, que "potser és excessiva".

Amb l'anàlisi de Nel·lo coinci-

El Cinto, de Can Batlle, juntament amb la seva dona i filla, són els darrers habitants de Sant Romà de Tavèrnoles. El problema del despoblament continua present als pobles de muntanya del Pirineu, però la situació s'ha mantingut i fins s'ha redreçat al fons de les valls. A l'altra pàgina, vista dels estanys d'Estats i del Sotillo des de la Pica d'Estats.

RICARD CUGAT

RICARD CUGAT

Dalt, estació d'esquí de Portainé, al Pallars Sobirà.

El sector econòmic que més ha prosperat al Pirineu és el turisme i les pistes d'esquí hi tenen un paper molt important.

Baix, bens de Caregue, un petit poble del Pallars. Una de les solucions més viables per a les petites explotacions ramaderes és alternar-les amb l'elaboració de productes artesanals tradicionals.

deix un dels seus col·laboradors en l'elaboració de les Bases: Antoni Tulla, economista, geògraf i vice-rector de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per Tulla el desenvolupament al Pirineu ha d'anar en dues direccions diferents, una per a les poblacions de les valls i l'altra per als nuclis d'alta muntanya. A les valls cal reforçar la base econòmica, mantenir l'agricultura i ramaderia mínimament competitiva que ja hi ha, potenciar la petita indústria no agressiva amb el medi i consolidar la xarxa de serveis, tant per a la població permanent com per a la temporal. Pel que fa als pobles de dalt la muntanya, segons Tulla, cal trobar activitats turístiques respectuoses amb el medi, reforçar els espais naturals, i alhora potenciar la pluriactivitat, de manera que un pastor amb poques vaques també faci productes artesanals o es dediqui a l'agricultura biològica o al turisme rural.

Part de la importància de la pluriactivitat, segons Tulla, "és que allà on es generen cinc llocs de treball és com si se'n generessin cinc-cents a Barcelona". Tulla posa un èmfasi especial en el principi d'avantatge competitiu, el qual estableix que cal potenciar aquelles activitats per a les quals la comarca està més ben preparada, encara que el resultat econòmic sigui pitjor que en altres comarques. És a dir, que encara que es faci molta més llet a la comarca de la Selva, cal mantenir la ramaderia al Pirineu.

Precedents irregulars. Però els plans estratègics no il·lusionen a tothom per igual. Les retallades pressupostàries que han patit els plans comarcals que s'han aplicat fins ara han generat un descontentament considerable en els pobles pirinencs. Cal afegir-hi que sovint els habitants de la zona prefereixen el rendiment ràpid a pensar en el futur. I és que la diferència econòmica entre vendre un camp a una empresa constructora que vol fer-hi una urbanització i vendre'l a un grup de neorurals que el vol dedicar a

l'agricultura biològica encara és molt gran.

A més, segons fonts d'un ajuntament pirinenc, en aspectes de medi ambient caçadors i constructors encara controlen la situació al Pirineu i no estan disposats a admetre planificacions contràries als seus interessos, "prova d'aquest poder per exemple és que han aconseguit que el Departament d'Agricultura, que no està fent bé les coses, canviï d'opinió i faci marxa enrere en el projecte de reintroducció de l'ós".

Precisament aprofitant la polèmica sobre aquests plantígrads, alguns sectors han tornat a encendre el debat sobre les prioritats per al desenvolupament de la zona. Joan Pous, alcalde de Bellver de Cerdanya i president de l'Associació d'Ens Locals de Muntanya del Pirineu (AMPI), reconeix que és vital protegir el medi, però assegura que s'ha exagerat massa en aquesta necessitat de protecció i que en alguns casos fins i tot ha estat perjudicial, per exemple quan no s'ha deixat ampliar una pista d'esquí per qüestions ecològiques. En aquest sentit, Pous reclama el dret de les persones del Pirineu a progressar econòmicament.

En canvi, Antoni Plans, membre de la Coordinadora de Defensa de la Natura, considera que s'ha fet molt poc per protegir la natura i posa com a exemples la manca d'atenció per part de l'administració al Parc d'Aigüestortes, la nova estació d'esquí que es vol fer a Tavascan, i la construcció d'un immens complex urbanístic al Pla de Beret, al costat de l'estació de Vaqueira, per allotjar-hi 12.000 persones, i contra el qual ja s'havia lluitat en l'època franquista. També en aquest sentit s'expressa Àlvar Valls, director de la revista *Pirineu*, l'únic mitjà d'informació que abraça de la Cerdanya a la Vall d'Aran, inclosa Andorra: "si es continua per aquest camí les companyies de gran potencial poden acabar destruint el Pirineu, com als anys 60 va passar amb la Costa Brava".

ARXIU / RAFA GIL

Dalt, un ramat de xais al poble de Burg, al Pallars Sobirà. Baix, una vista d'Andorra. El fenomen del despoblament és un dels que més preocupa als autors dels diversos plans estratègics del Pirineu; de la mateixa manera també es mira amb prevenció un desenvolupament urbanístic com el que hi ha hagut a bona part del Principat d'Andorra.

Redreçament dubtós. L'actual millora econòmica de les comarques del Pirineu és destacada pels redactors dels plans estratègics i reblada per anuaris econòmics com el de la Caixa de Catalunya, però també hi ha qui posa en dubte alguns aspectes. És el cas de la lleugera recuperació demogràfica o els nous llocs de treball creats pels joves a les pistes d'esquí. Per Jordi Ausàs, diputat d'ERC al Parlament de Catalunya, "el despoblament continua, i la població tendeix a concentrar-se en llocs molt concrets d'activitat turística. A més els llocs de treball que es generen per als joves en aquestes zones,

com per exemple a les pistes d'esquí, acostumen a ser temporals i molt precaris". En vista d'aquesta situació Ausàs demana també planificació i proposa la creació d'un institut per al desenvolupament de les sis comarques de l'Alt Pirineu, similar al que funciona a les Terres de l'Ebre.

De fet quasi tots els partits i la societat del Pirineu coincideixen a dir que ha arribat l'hora de parlar i de pensar en el futur abans que situacions com la que viu Andorra o alguna part de la Cerdanya s'escampin per tot el Pirineu.

Oriol Cortacans